

homokszemek arcrészén csak nyomaiban található meg a „halál háromszöge”? Hová tűnt a két szem és az ajak meghatározta hegyére állított háromszög, amely oly jellemzője az emberi arcnak. Csak két kicsinyke homorulat az orr helyén, egy domborulat a tetején, nem messze egy harmadiktól, közvetlenül afölött. És hová lett a fül bejárata? Nyoma sincs, vakarta meg rég elveszített fülkagylója mögött tar, pikkelyesedő koponyáját Elmer-Pal von Lindenström. Harminckétmillió-egyszáznegyvenkilencezer meg egy homokszem, megannyi összeszugerodott és megkvarcosodott emberi koponya. Elmer-Pal von Lindenström arcbőre égetően viszketett. Kereken tizenöt év telt el, hogy testének valamilyen jelzésére reagált volna, tizenöt év, számtalan nappal és számtalan éjszaka múlt el anélkül, hogy Elmer-Pal von Lindenström érzékszervei bármiről is tudomást vettek volna. És most egyszeriben megérezte, hogy arcán a bőr, arcának bőre, égetően viszketni kezd. Olyan érzés, mintha zsugerodna, gondolta Elmer-Pal von Lindenström, és az arcához emelte a kezét. My God, hasított Elmer-Pal von Lindenström agyába a felismerés. Szíve vadul dobogott. Reszkető ujjbegyei megkvarcosodott, összeszugerodott koponyájához értek: OH, MY GOD!

Egyszeriben mindent, Elmer-Pal von Lindenström egyszeriben mindent megértett.

(Részlet a szerző megjelenés előtt álló EZOTERÉMA című prózakötetéből.)

NOVELLAPÁLYÁZAT

Deák Márta

FIASKÓ

– Két kávét kérünk – mondja Mária, és egy pillanatra megrémül. Tegnap vette meg az orvosnak, az ápolónőknek a kávét, a két félkilós, fehér selyempapírba csomagolt Omniát, és azóta elő sem vette a pénztárcáját. Most lopva kinyitja, belekémiel. Megnyugszik. Szűken ugyan, de erre még futja. Körülnéz. A lepusztult presszó majdnem üres, két bördzsekis, fiatal férfi áll a pultnál, az egyik háttal neki, a másik szemben vele. Nem néznek rájuk. Mária megkönnyebbül. Nem szeretné, ha sokan látnák rangon aluli kalandját ezen a kétes tisztaságú, harmadosztályú helyen, egy asztalnál Mariskával, aki bizalmatlanul ül vele szemben, és akivel legszívesebben magázódna, de hát nem teheti. „Amíg nem konformis, úgysem engedjük haza”, mondta határozottan a fiatal, de nyúzott orvosnő, és ő most nagyon is konformisnak érzi magát, arcán a szívélyesnek szánt, bár csikorgó mosollyal. Érzi, hogy ez a séta, ez a kávézás büntetőfeladat, penitencia, amely nélkül nem nyerheti el a feloldozást. Egy hónapja van az osztályon, egy hónapja előkelő idegenként vendégeskedik ebben a kedélyesen slam-

pos pokolban, zavart elméjű öregasszonyok, néhány klimaxtól gyötört ötvenes nő és egy tizenéves leányanya társaságában. És persze Mariskával, aki most jött vissza az adaptációs szabadságról, és akit ő meghívott egy kávéra. Induláskor a lengőajtónál a kis doktornő elégedetten, bátorítóan, sőt valami rejtett cinkossággal mosolygott Máriára, aki most ezt a mosolyt próbálja utánozni, maga sem tudja, miért. És most meg kell szólalni végre.

– Jó volt otthon, Mariska? – kérdezi halkán, elszoruló torokkal, és valamiért, nem tudja pontosan, miért, nagyon szégyelli magát.

– Na, mit gondolsz? – zendül meg Mariska rekedtes baritonja hangosan, az indoklónál jóval hangosabban. A presszós nő felkapja a fejét, a két vendég szúrós, mérlegelő pillantásokat vet rájuk. Mária kínosan mosolyog. – Csak a meló volt – folytatja Mariska. – Elláttam az állatokat, az Édest kivakartam a szarból. Mit tudsz te?, semmit. Te még tehenet is csak a tévében láttál, bazmeg.

Mária teljes erőből mosolyog, szemében riadalom, sőt rémület. Itt, most, szemben Mariska becsületes lóarcával, itt és most döbben rá arra, mi mindent veszített, amikor anyját eltemette vagy két hónappal ezelőtt. Anyja szép volt a koporsóban, távolian, idegenül szép, de Mária tudja: ha most Anya ülne itt vele szemben, egy szemvillanással elintéznék a kovér és slampos felszolgálónő bizalmatlanságát, a rikítóan piros, repedt műanyaggal borított, billegő asztal kétes tisztaságát, a két vendég ordináré férfiaságát... ő, ezek a kisvárosi férfiak. Anyja szemével nézett rájuk, és ez a pillantás áthatolt a tetszetős, talmi látszatokon, a lényegig hatolt. Ő, ezek a kisvárosi férfiak. A műveltség, a jó modor különcködéssel párosul, talán impotenciával is. A férfierő pedig durvasággal. Mária csüggedten eszmél rá arra, hogy amit eddig anyja társaságában megmosolygott, attól ezután – most már véglegesen egyedül – félni fog.

Tudja már, hogy két hónappal ezelőtt valami jóvátehetetlen történt, és hogy ő ezután már soha nem fogja otthon érezni magát ebben a kicsi, nagyon is kicsi kisvárosban, ahol megszületett, él és meg fog halni anélkül, hogy istenigazából körülnézett volna a világban. Csak most érzi súlyát annak, hogy nincs diplomája, hogy csak az érettségire futotta, hogy idegenek között, a közöny és érdektelenség rideg közegében tehetetlenné dermed, torka görcsbe szorul, nem tud megszólalni. Csak otthon, anyja mellett érezte biztonságban magát, vagy a kátéesz irodájában, ahol dolgozott, és ahol a munkája olyannyira alulmúlta képességeit, hogy szinte semmi erőfeszítést nem igényelt. Ez a szinekúra-állás azonban jövőre megszűnik. Tudta, hogy egyeden megoldás marad számára: a rokkantsági nyugdíj. Ez a homályos előérzet munkál benne hetek óta, ezért próbál együttműködni az orvossal, noha kezdettől fogva úgy érzi, hogy az ő esetét nem ezen az osztályon kellene kezelni, hogy az ő depresszióját méltatlanul skatulyázták be az elmeosztály nyomorúságába.

– De keserű ez a francos kávé, bazmeg – harsogja Mariska. Mária túlzott készséggel ajánlja fel a saját két kockacukrát. – Te keserűn iszod?

– Jobban érezni az ízet cukor nélkül.

– Az ízet?, bazmeg. Hány éves vagy? – A majdnem üres helyiség felerősíti, szinte visszhangozza a mélyen zengő kérdést. – Minek sutyorogsz, nem szégyen az. Harminckilenc?, mint én. Többet mutatsz pedig. – Mariska valami hirtelen támadt pártfogó jóindulatot érez ez iránt az idegenszerű, feketebe öltözött, sápadt és soványka nő iránt. Szegény. Elöl deszka, hátul léc. Sosem szerette a fajtáját. Valami úrféle, na. Lehet, hogy most majd megint ezeknek áll a világ. Óvatosan kell bánni vele. Pedig még a hangját sem állhatja, ezt az alig hallható, szánalmas cincogást. Szakasztott mint az a

beteg egér a szénapadláson, amit a múlt nyáron eltaposott a meztelen lábával, akaratlanul. Érzi, hogy ez a nő fél tőle. Vagy tőle, vagy a boldogságától. Bátorítóan, szélesen rámosolyog.

– Na, nem baj. Nem baj. Azért jut legény neked is. – Mariska mosolya szívből jön, őszinte. A boldog emberek nagylelkűsége szól belőle, hiszen olyan örömteli titka van. Tudja már, előre tudja, milyen szépen fognak élni Lajival, még az Édes is megszegyelli magát köztük, nem kell majd félni, hogy meggyullad benne a pálinka. Tudja azt is, hogy Laji itt volt, többször is, csak nem engedték be hozzá az osztályra. Tudta, érezte ő ezt. Tudja ezt mindenki. De hát mindenkinek vannak ellenségei. Mariska gyanakodva függeszti pillantását a presszósóhoz kézére. Az emberek néha fityiszt mutatnak neki. Tudja ő, pontosan tudja, mit jelent ez. „Tojók a fejemre a Varga Laji?“, gondolja futólag. „Tojók ám a tiedre. Pont te tudod. Te koca.”

Ragyogó színekben látja a jövőt. Laji jönni fog, csak ki kell várni. És nem szabad többet kiállnia a kapuba, bent kell várnia Lajit. Olyan szégyenlős. Ha látja, hogy várják, elmegy a kapu elé, épp hogy megbillenti a kalapját. Mint tegnap is...

Mária görcsösen hallgat, kétségbeesetten kutat az emlékezetében, valami súlytalan, kedves mondat után kutat, ami ugyan nem kötelezi semmire, mégis fenntartja a kapcsolatot ezzel a furcsa teremtéssel, aki e pillanatban távolabb van tőle, mint egy idegen, ismeretlen bolygó. Anyja, ha most itt ülne mellette, tévedhetetlenül megtalálná a hangot, kedves lenne anélkül, hogy egy percre is feladná alig érezhető, mégis oly jellemző fölényét. Anyjának tartása volt, valami belső erőtartalék, amely órá is kisugárzott, s így, míg együtt éltek, neki is volt tartása, sem a szegénységnek, sem a kényszerű szüzességnek nem érezte súlyát. Tudta, hogy ők ketten őriznek valami magasrendű, szent hagyományt, valamit, ami több a pusztá testü létnél. Keserűen veszi tudomásul, hogy ennek a hagyománynak a lényege számára titok maradt, amit anyja magával vitt a sírba, és amit ő már nem fog megfeyteni soha. Ő már csak annyit tud, hogy az egyházi adót akkor is fizetni fogja, ha vacsorára nem telik. Persze, a maradék ezüstöt úgyis el fogja adni, hogy vegyen egy rendes kabátot, egy méregdrága Agatha Christie-könyvet vagy egy tábla csokoládét, hiszen sejti, hogy nem fogja sokáig bírni az önmegegyezéses tartást. Nostalgiaival gondol a régi asszonyok egyenes és töretlen gerincére, anyjára, nagyanyjára, aki deklasszáltan is úrnő maradt, nagyvonalú, nagylelkű, önérzetes; aki adni tudott akkor is, amikor már szinte semmije nem volt; és Leonka nénire, a barátnőjére, aki nyelvórákból élt, és húszéves kopott kabátját olyan méltósággal hordta, hogy elegánsnak látszott; és ez vajon valóban látszat volt-e csupán?

Mariska nem érti, mitől fél és egyáltalán mit akar ez a szegény, hamvába holt, fekete árnyék itt, vele szemben, a keserű kávéjával, a görcsös hallgatásával, miért kerüli az ő pillantását. Mi baja ennek?, hiszen az élet szép. Nem mondja, persze, úgysem értené, ezt senki nem tudja megérteni, ezt az ő belső, nagy bizonyosságát, azt a hallgatásban fogant, néma egyezséget, amit akkor kötöttek ők ketten, ő meg Varga Laji, aki meghívta őt egy felesre, amikor az Édesnek vette a pálinkát a kocsmában, ott álltak ketten, a pohárral a kezükben, egymás szemébe merülten, de nem mondhatja el senkinek, ez csak kettőjükre tartozik, még ha tudja is az egész világ, hogy Laji akkor olyan nagyon, de nagyon szépen nézett rá... Mit tud ez a nő, amit ő nem tud?

– Teneked sok könyved van, ugyi? – kérdezi végre vastag hangon. – Most mit olvasol? A Jézusról olvasol?, mert te olyan szent vagy, mint a néném, a Bori. Az is mindig az imakönyvet bújja... – Csönd. A hallgatás egyre sűrűsödik, már-már vészterhes, csak egy szikrára vár. – Te, mit mutogatsz, mit mutogatsz nekem, a franc beléd. – Felugrik,

ráborítja a kisasztalt Máriára, a poharak cserepekre hullanak szét a kópadlón. – Anyáddal szórakozzál, bazmeg.

Mária is felugrik, a torkáig ér, mindjárt elborítja a felháborodás és a pánik.

– Fizetni szeretnék – mondja gyorsan a presszósónék, aki hirtelen ott tornyosul előtte, és szűrős szemmel nézi. – Egy kávé volt.

– Na ne – mondja a nő. – Maguk együtt jöttek, együtt rendelték. Maga rendelt, nem?

– Vigyázzon velük, Jolika – mondja az egyik fiatalember, miközben a másik kilép az utcára, sietősen húzza be maga mögött az ajtót. – Ezek odaátról jöttek. – Sokatmondó mozdulattal kopogtatja halántékát a mutatóujjával.

– Külön vagyunk – mondja Mária kétségbeesetten. – Fizetni szeretnék. El akarok menni.

– Most nem mehet – mondja a fiatalember. – Beragadt az ajtó. Mindjárt jön a lakatos.

– Várjon egy kicsit – mondja gyorsan a nő. – Üljön le szépen. Egy kicsit várni kell.

És csakugyan, a várakozás bizonytalan, zavaros, sűrű csöndje telepszik a helyiségre. Mariska az ablaknál áll és vár. Ő már hetek, hónapok óta vár, és most hirtelen előnt a bizonyosság: nem vár hiába. Hiszen végre fellázadt, nem hagyott packázni magával. Ezért neki valami jár. Az a homályos érzése támad, hogy Varga Laji itt van a közelben, hogy bármelyik percben itt lehet, hogy ide végre – semmi kétség –, ide be fogják engedni.

Mária leül a sarokasztalhoz, és vár, szemét a csukott ajtóra és az ajtót őrző fiatalemberre függeszti; megnyugtatón, ha kipróbálhatná, nyílik-e az ajtó. De hiszen tudja, mi jön most: a két ápoló megragadja a hóna alatt, és viszi, kissé megemelve, hogy a lába ne érje a földet.

Tudja már, hogy ezen a vizsgán megbukott, hogy végleg kihullott a rostán; hogy Mariska, a presszósónő, de még a fiatalember szeméből is a saját elégtelensége nézne vissza rá; lesüti a szemét, lapos, kopott, fekete bőr pénztárcáját szemléli, a pénztárcát görcsösen szorongató csontos kezét – mindent kívülről lát már, a kívülálló hűvös tárgyilagosságával, sőt közönyével. Őt megbuktatták a különbözeti vizsgán, az egészséges emberek világához ő már nem zárkózik fel soha.

„Nincs eróm”, gondolja most. „Soha többé nem tudok már kiegyenesedni, sőt lábra állni sem fogok már soha. Fura, zavart elméjű, különös kis oregasszony leszek, aki az utolsó éveit az elmeosztályon tölti, mint Klárka néni az egyes szobában, akihez felháborítóan durvák a nővérek, ha maga alá piszkít. Ennyi marad belőlem, semmi kétség: ez leszek, ennyi leszek én is.”

Tudja jól, hogy most valami lezárult számára, végérvényesen és megfellebbezhetetlenül. Új fejezet, sőt új történet kezdődik. Harminckilenc éve álom volt. Álomnak is szép volt. Jó, hogy volt.

A fölébredés – igaz – elviselhetetlen szenvedéseket okoz.